

Alleen maar, nu heb ik, om uw woorden te gebruiken, op mijn beurt „te veel gevoel voor de werkelijkheid dan dat ik zoo iets zou willen voorstellen." Hoe ik ook peins, ik kan me geen mogelijkheid er van indenken, dat de gemeente daartoe zou komen. Deputaten voor de Liturgie hebben opdracht der Synode om als het kan ook enkele onderbrekende teksten voor het gemeentelijk gezang in gereedheid te brengen. Dat gaat dus uw kant uit. Laat me, om bekende redenen, maar weer veronderstellenderwijze spreken: neem aan, dat het hun gelukt is, aan die opdracht te voldoen en hun (thans ter perse zijnde) rapport zulke voorstellen bevat, en deze bij de gemeente er in gaan — dan zou daaruit blijken, dat de methode op zichzelf genomen niet onuitvoerbaar is.

Maar hoe zou het kunnen gelukken voor al onze Psalmen melodieën te ontwerpen om ze onberijmd te zingen? En al kon dit — wat ik ten slotte nog niet het allermoeilijkste vind — hoe zullen de menschen die leeren zingen en wat zou daarvan terecht komen? En voor het eenigermate declameeren er van zonder veel melodie, acht ik onzen volksaard en vooral den Gereformeerden aanleg geheel ongeschikt.

Ik wil dus uw voorstel gaarne aanvaarden, wat mij betreft; maar ben zeer nieuwsgierig, eens van u te vernemen, welke uw gedachten zijn over de kansen er van en de wijze waarop het in praktijk zou kunnen worden gebracht.

Over uw laatste artikel zal ik niet veel zeggen. Niet omdat ik het onbelangrijk vind, doch juist om het belang, dat ik er in zie. Ge hebt ons herinnerd, dat het geloof een onrustig ding is. Bij die herinnering hebt ge af en toe sterke woorden gebruikt en stellig de dingen wat eenzijdig belicht. Doch dat moest ge wel doen om voor uw beschouwing voor de onrust die ge wildet wekken, de noodige aandacht en de gewenschte stemming te verkrijgen. Ik althans zal u daarvan geen verwijt maken, doch liever u danken, dat gij in treffende bewoordingen en met heiligen ernst ons aan het ideaal hebt willen herinneren. Ik geloof, dat ge daarmee het best de „Reformatie-mentaliteit" hebt gekenschetst, die het goede, dat God ons gaf, wil waardeeren, maar nooit tevreden is met het verkregen en alleen rusten kan in het ideaal.

Daarom wil ik op de onderdeelen van uw beschouwing niet nader ingaan. Ging ik daarover nu te een en ander schrijven, dan vrees ik, dat het resultaat hetzelfde zou zijn als wanneer de menschen Zondags na de kerk peuterden met elkaar over een of ander onderdeel van de preek of gebeurtenisje in de kerk en daardoor geheel uit het oog verliezen de groote lijn van het Woord Gods, dat hun verkondigd is. In mijn eerste brief heb ik reeds eenig bezwaar tegen een enkel onderdeel u voorgelegd, en daarbij wil ik het thans laten.

Ten slotte nog twee opmerkingen.

Dezer dagen las ik in Het Vaderland een artikel van J. J. M. over „goed preeken". Daarin kwam deze voortreffelijke passage voor: „Men zal er steeds naar moeten streven, den moeilijken weg der eigen sprake te houden, en de vreemde paden te mijden. Een preek over immanentie zal het woord niet moeten noemen, maar zal aandoeningen moeten weergeven welke dit begrip inhoudt. Al het teedere en liefelijke eener rechtstreeksche Godsgemeenschap zal in de zachtheid onzer eigen taal aan het licht moeten treden. En als de prediker de transcendentie Gods wil bespreken, dan zal hij ook dit woord moeten verzwijgen, maar hij zal al het verhevene, grootsche en statige onzer moedertaal te baat moeten nemen om den indruk van almacht te vertolken. Als wij de woorden „geesteslusing" en „mentaliteit" hooren aankomen — men kan ze meestal hooren naderen in een zeker zoeken of grabbelen van den spreker naar de duidelijkheid waar geen speld meer tusschen te steken valt — dan komt onwillekeurig de bekende aanhaling ons in de gedachte over het woord, dat te juistere tijd verschijnt waar het begrip ontbreekt. En het woord religie maakt ons, als sommige modernen het bezigen, altijd een beetje kriebelig en achterdochtig."

Het gaat hier over preeken en niet over artikelen, en de schrijver is een Moderne. Maar, broeder Baas, wat dunkt u, zou het niet goed zijn als we nu met die „reformatische mentaliteit" maar eens ophielden en beproefden, de dingen in onze eigen taal en op onze eigen wijze te zeggen? Ik heb sterk den indruk, dat er onder ons menschen zijn, die, als ze geen bewijsgronden meer hebben en den dans niet weten te ontspringen, een zeer geleerd gezicht zetten en verklaren: „Jae, ziet u, dat zit 'm in de verschillende men-ta-li-teit!" Doe u wat u kunt om zulk gebeurtenis uit de wereld te helpen, en laten we niet de woorden-schuilplaats opzoeken omdat we niet voldoende gedachten hebben om mede voor den dag te komen. Ik kan u dat vrijelijk schrijven omdat gij boven deze dingen staat; maar wanneer anderen u gaan naäpen zittende wij met de moeilijkheid, vandaar dit vriendelijk verzoek, ter overweging!

Mijn tweede opmerking raakt onze briefwissel-

ling in haar geheel. Sommigen — zoo bleek me uit de pers — denken, dat ik deze methode nogal geschikt vind en voor ons blad gunstig. Daarin vergissen zij zich dan toch zeer. Ik zou vóór liever deze brieven niet geschreven hebben, en, wanneer mij dat mogelijk geweest ware, voorkomen hebben, dat ik deze kritiek op uw belangrijke artikelen moest geven. Ik heb dat dezer dagen ook met de Redactie besproken; en deze was het met me eens over de wenschelijkheid, de methode (die wij samen op zichzelf genomen niet onprofijtelijk achten) der belichting van verschillende kanten voor het vervolg op een andere wijze toe te passen. De omstandigheden, die er ditmaal toe geleid hebben, dat het op deze manier ging, zijn mij toegelicht en ook u, zoo ik meen, niet onbekend; we behoeven daarover in het publiek dus niet te handelen. Ik verklaar echter hier voor degenen, die dit verkeerd begrepen dat naar ik hoop, een dergelijke briefwisseling nooit meer noodig zal zijn; want ze is aan den groei van De Reformatie, naar ik meen, niet bevorderlijk, ook al hebben sommigen nog zoo veel genoegen in zulk een debat. Ik denk dat gij dit ook wel met me eens zult zijn.

Laat me dan mogen eindigen met de herhaalde betuiging, dat mijn doel niet is geweest u te kwetsen of onaangenaam te zijn, en mijn kritiek mijn waardeering niet heeft weggenomen; ik hoop dus, dat ge mij in liefde hebt willen aanhooren en zult kunnen erkennen, dat ik alleen zakelijk en broederlijk heb geschreven. Mocht desondanks uw indruk een andere zijn, dan zou zulks me zeer spijten, want ik waardeer u om uw persoon en arbeid, en ook om de grondgedachte van deze nu artikelenreeks.

Uw mogelijk antwoord zal ik met groote belangstelling lezen; het is niet mijn voornemen, daarop ten tweede male in te gaan, want aan alles moet een einde komen en gij hebt recht op het laatste woord. Alleen wanneer ge zelf op bepaalde punten nog iets mocht willen vragen, of ik, waarin dan ook, zou blijken, tegen mijn wil, u onrecht te hebben aangedaan, zal ik per „Ingezonden" u nog even van antwoord moeten dienen. Doch liefst niet!

Met broederlijken groot.

J. C. DE MOOR.

UIT DE SCHRIFT.

Het einde nabij.

En het einde aller dingen is nabij; zijt dan waakten en waakt in de geboden. 1 Petrus 4:7.

Oppervlakkige bijbellezers hebben al menigmaal onwillig hun schouders opgehaald over de toekomstverwachting naar het Woord Gods.

Het einde aller dingen is nabij. En dat wordt door den apostel Petrus geschreven in de eerste eeuw van onze jaartelling. Sinds zijn bijkans negentien eeuwen verlopen en nog is het einde er niet.

En die oppervlakkigen zeiden, de één met iets triumfantelijks in zijn stem, de ander met een zucht: „Ziet ge wel, ge komt op uwen Bijbel niet aan! Ze moesten ook maar gissen, die bijbelschrijvers, precies als wij. Ach, wat is waarheid!"

Zoo vergaat het den oppervlakkigen, die niet voor het Woord des Heeren heeft!

Het is goed te bedenken, dat reeds in de dagen der apostelen gelijke oppervlakkigheid tot spozucht groeide, die haar kritiek zoo formuleerde: „Waar is de belofte Zijner toekomst? want van dien dag, dat de vaders ontslapen zijn, blijven alle dingen alzo, gelijk van het begin der schepping." (2 Petrus 3:4).

* * *

Het is den apostelen, als ze spreken over het nabije der voleinding niet te doen om ons 'n afgemeten maat van dagen of jaren in handen te geven, waarmee we dan wiskunstig den afstand tot de wederkomst van Christus zouden kunnen berekenen.

Het kan er hun niet om te doen zijn!

Hadden ze niet zelf van Jezus' lippen gehoord, dat van dien dag en die ure niemand weet, zelfs de engelen in den hemel niet, dan de Vader alleen?

En ruischte niet in hunne zielen na het laatste afscheidsgesprek met hun verheerlijkten Heere, vlak vóór Zijn opvaart: Het komt u niet toe te weten de tijden en de gelegenheden, welke de Vader in Zijn eigene macht gesteld heeft?

Wij kunnen, wij mogen God niet nameten.

Hij meet immers zoo heel anders dan wij.

Zijns is de eeuwigheid.

Eén dag is Hem als duizend jaren en duizend jaren als één dag.

Onze dagen, waarin toch zijn zeventig jaren, of zoo wij zeer sterk zijn tachtig jaren, worden nu naar het psalmwoord niet meer dan een handbreed. En wat is dat: een handbreed? En onze leeftijd: niets!

* * *

Voorzoover we nu kinderen zijn van den ewigen God en voorzoover we nu kinderlijk met heel ons leven, onze gedachten, onze overleggingen, onze verwachtingen in de nabijheid, in de gemeenschap

met dien Koning der eeuwen leven, komt de voltooiing van Zijn goddelijk scheppings- en herscheppingswerk dichterbij naar ons toe.

Dan beginnen de afstanden te versmelten.

Dan krimpen de eeuwen in.

Dan worden de jaren tot minuten en seconden.

Konden we den tijd bezien, gelijk we dien door Gods genade eenmaal zullen mogen zien, wanneer we uit dezen tijd zullen zijn losgemaakt... vele eeuwen zouden ons slechts zijn even zoovele uren.

Daarom kan wie hier reeds dicht bij den Heere leeft, de voleinding ook nooit vèr, vèr van zich denken.

We zoeken niet naar een jaarcijfer.

We mogen er niet naar zoeken.

We willen er niet naar zoeken.

Maar ons hart doorvoelt de onbedriegelijke waarheid van het levende woord des Heeren: „En het einde aller dingen is nabij".

* * *

Hier is niet de wiskunstige berekening aan het woord, maar hier rekent het geloof, dat ons in levensgemeenschap brengt met Hem, wiens de gangen der eeuwen zijn.

Ge hebt wel eens gestaan boven op den omloop van een hoogen toren.

Hoe anders ziet ge uw wereld dan!

Groote menschen zijn geworden tot kleine bewegelijke stipjes. Breede straten tot nauwe spieken. Monumentale gebouwen tot speelgoedhuisjes.

En de klokkewijzers zijn ongedacht groot, ge ziet ze bewegen elke seconde.

Zóó, van omhoog, zien de profeten, de apostelen de toekomst. Zóó, van omhoog, ziet het Woord des Heeren, en wie levend uit dat Woord leeft, de dagen, de jaren, de eeuwen voorbysnellen in eeuwheidsvaart.

Het langdurige wordt kortstondig.

Het vèr-verwijderde komt al dichterbij.

Het geloof rekent nu eenmaal anders dan het rekenboek.

Het valt van ganscher harte het Schriftwoord toe: „En het einde aller dingen is nabij".

* * *

Leéden we nu maar meer uit dat geloof!

Dat wil volstrekt niet zeggen, dat we daar zoo in zouden moeten leven, als dat wel gezien werd en nog gezien wordt in geestelijk-overspannen groepjes, die elkander opwinden tot gevoelsonstuimigheid.

Gelijk ze in Paulus' dagen al in Thessalonica gevonden werden. Menschen, die hun dagelijkschen arbeid maar lieten voor wat die was, zich om hun roeping in de dingen van dezen tijd niet meer bekommerden en zich al maar verdiepten in de nabijheid van Jezus' komst, die ze op handen waanden. Ten gevolge waarvan ze voortis moesten teren op anderer brood.

Deze overspanning, welke niet is uit het geloof maar opbruising van het lichtontroerde gevoel, is niet naar den wil des Heeren. Daar waarschuwt ons het Woord des Heeren voor. Daar schrijft de apostel tegen in met apostolisch gezag: de zondanigen bevelen wij door den Heere Jezus Christus, dat zij, met stilheid werkende, hun eigen brood eten! (2 Thess. 3:12).

En mocht er één zijn, die dit vermanend apostolisch woord in zijn gevoelsroes langs zich liet gaan, dan moest die man geteekend worden en de broeders en zusters moesten hem alleen laten staan, opdat hij mocht beschaamd worden.

Gevoelsopwinding is nog geen geloof.

Het geloof doet al wat zijn hand vindt om te doen en dat uit al zijne macht.

Het wacht, werkende.

Het zoekt zijn dagelijkse roeping te betrachten, juist in het besef, dat het einde aller dingen nabij is.

* * *

Deze overspanning van het ontroerde gevoel behoort onder ons vrijwel tot de zeldzaamheden.

Veel meer dreigt ons juist het andere, tegengestelde gevaar, dat we de volle voltooiing van het Koninkrijk Gods vèr weg denken. Zoo heél vèr weg. Dat we ons betrappen, dat we de voleinding aller dingen wel rechtzinnig toestemmen, zonder dat ze ons is van dag tot dag heilige, komende en nabije werkelijkheid! Dat we wel eerbiedig lezen het gebed van den Geest en de bruid: „Kom, Heere Jezus!" zonder het toch met heel de spanning van onze ziel mee te bidden.

Dat we wel mee aanheffen, welgemeend, des psalm: „Laat al de stroomen vroolijk zingen, de handen klappen naar omhoog" — maar als we dat zoo volop gezongen hebben en we komen thuis, we zitten aan tafel of we gaan weer aan ons werk, we mengen ons weer in de levensdrukte, wat blijft er dan van over?

Dan brengen we te weinig de hand achter onze ooren om nauwlettend te luisteren of we de eerste geluiden van dat vroolijk stroomenlied, van dat begroetend handgeklap al zouden kunnen opvangen.

* * *

Hiertoe is noodig nachterheid, geestelijke bezonnenheid, geloofswaakzaamheid, die ons doen bedenken en zoeken de dingen, die boven zijn.

Hiertoe is noodig het vooropzetten van het Koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid in ons dage-

lijkch leven
het zoeken
de vervull
geworpen.
Hiertoe
ons de Sol
aanstaande
Dat hou
Dat doet
En ander
ons het W
Wanneer
terstond ze
geschiedt
ziet waar
het gesch
aarde en
beproeft ge
En dat s

In
ernst
Gem
Er
lijk
De
de b
der
De
tuss
in
te v
speu
On
schre
W
make
Oc
de
Da
Z
zetten
en
het
Vo
bond
Oc
gebo
Ever
aan
gelij
Er
in
mea
hart
To
zege
af,
oen
D
zwak
zine
laste
van
M
beke
wil
wede
H
te
wa
verh
H
Ame
nati
niet
bap
inko
zich
An
p
de
zou
inru
verh
nade
gena
voor

In een A
ten opzich
dat een ge
stuk heeft
Dit gaa
Ook vo
Maar da
zou hebbe
Kuyper
woren tij
steld, het
der dan le
Toch ko
openbaring
zinning te
er bij hem
dadelijk in
Bij hem
deel van
Hij maa
van af, m
Bavinck
werp veel
Toch is
ledig.
Calvijn
Bijna al

nt de voltooi-
en herschap-

en seconden,
we dien door
den, wanneer
aakt... vele
zoovele uren,
bij den Heere
ver van zich

egelijke waar-
ren: „En het

ning aan het
dat ons in
wiens de gan-
p den omloop

ot kleine be-
nauwe sple-
elgoedhuisjes,
groot, ge ziet

de apostelen
et Woord des
ord leeft, de
len in eeuwige

terbij,
ders dan het

Schriftwoord
abij?

at geloof!

we daar zoo
gezien word
pannen groep-
onstuimigheid,
essalonica ge-
dagelijkschen
was, zich om
tijd niet meer
diepten in de
handen waan-
moesten teren

uit het geloof
rde gevoel, is
r waarschuwt
aar schrijft de
ezag; de zoo-
lezus Christus,
u eigen brood

ingend aposto-
lich liet gaan
m en de broe-
n luten staan,

sof.
i vindt om te

ng te betrach-
e aller dingen

rde gevoel be-
zaamheden.

re, tegengestel-
oing van het
Zoo heet ver-
de voleinding
mmen, zonder
e, komende en
erbidig lezen
: „Kom, Heere
spanning van

lgemeend, des
lijk zingen, de
maar als we
e komen thuis
weer aan ons
ensdrukke, wat

nd achter onze
f we de eerste
ed, van dat be-
nen opvangen

estelijke bezon-
ns doen beden-
n zijn.
n van het Ke-
l in ons dage

lijksch levensbedrijf, opdat we niet ondergaan in
het zoeken van hetgeen ons als zegen Gods op
de vervulling onzer levensroeping zal worden toe-
geworpen.

Hiertoe is noodig de gespannen inleving in wat
ons de Schrift naar Gods bedoeling omtrent onze
aanstaande toekomst openbaart.

Dat houdt ons wakker. Wakker in het gebed.
Dat doet ons op de teekenen der tijden letten.
En anders, niet waar, loopen we gevaar, dat ook
ons het Woord van onzen Heiland zou gelden:

„Wanneer gij een wolk ziet opgaan van het Westen,
terstond zegt gij: Er komt regen — en het
geschiedt alzo. En wanneer gij den Zuidewind
ziet waaien, zoo zegt gij: Er zal hitte zijn — en
het geschiedt. Gij, geveinsden, het aanschijn der
aarde en des hemels weet gij te beproeven en hoe
beproeft gij dezen tijd niet!”

En dat zou ontzettend zijn.

G. R. K.

KERKELIJK LEVEN.

De loochening der Gemeene Gratie.

VI.

In Amerika is onder de Gereformeerde broeders
ernstig geschil gerezen over het leerstuk van de
Gemeene Gratie.

Er zijn er, die meenen, dat deze leer onscriptuur-
lijk is en daarom de Gemeene Gratie loochenen.

De stand van de kwestie wordt uiteengezet in
de brochure van Dr. J. K. van Baalen: „De loochening
der Gemeene Gratie, Gereformeerd of Doopersch?”

Dr. van Baalen ziet in dit geschil een beginselstrijd
tusschen Calvinisme en Anabaptisme en meent, dat
in Hollandse kringen in Amerika nog maar al
te veel van den Dooperschen zuurdeesem te be-
speuren valt.

Om onze lezers voor te lichten, volgen we den
schrijver op den voet.

We wenschen echter deze zaak geheel los te
maken van de Jansen-kwestie.

Ook werven we ons niet als scheidsrechter tusschen
de Amerikaansche broeders op.

Daarom blijven hun personen buiten geding.

Zij, die in Amerika de Gemeene Gratie loochenen,
zietten de uitspraken van godgeleerden als Kuyper

en Bavinck, in deze kwestie eenvoudig op zij en
betoonen daarbij niet steeds het verschuldigde respect.

Voor hen is het Noachittsche Verbond een ver-
bond van particuliere genade.

Ook wordt volgens hen, het leven der weder-
geboorte niet gedragen door het leven uit de schepping.
Evenmin is ook het verbond der bijzondere genade
aan alle tijden omringd door een algemeene genade,
gelijk een kern door haar bolster.

Er bestaat, zoo gaan zij verder, geen genade, dan
in het bloed van Christus en in den natuurlijke
mensch is er van vatbaarheid voor genade in het
hart geen sprake.

Tot den natuurlijke mensch vloeien wel uitwendige
zegeningen, welke voor den geloovige bestemd zijn,
af, maar die zegeningen verkeerden voor hem in
een vloek.

Daartegen nu brengt Dr. van Baalen zijn be-
zwaren in. Hij ontkent rationalisme in de redeneering
zijner tegenstanders. Maar vooral legt hij hun ten
laste een eenzijdige theologie, die alleen uitgaat
van de leer der uitverkiezing.

Met de voorbeelden van Farao's dochter en de
bekering der Ninevieten op de prediking van Jona,
wil hij aantonen, dat de gaven Gods aan de on-
wedergeborenen, dezen niet nog goddeloosder maken.

Hij meent in de loochening der Gemeene Gratie
te herkennen, de dwaling van het Anabaptisme,
waaraan de praktijk van de „nijding” onafschiedelijk
verbonden was.

Het zou jammer zijn, indien dit geschil in onze
Amerikaansche Kerken op scheuring uitliep. Daarom
maakt men zich in zijn uitspraken, verkellere elkander
niet te spoedig, zegge liever, dat iets in de Ana-
baptistische lijn ligt, dan dat men het als Ana-
baptisme brandmerkt en hooft rekening met de
inkonsekventies, welke bij de tegenpartij duidelijk
zichtbaar zijn en waaruit blijkt, dat men bij het
Anabaptisme niet wil uitkomen.

Het is alsof Kuyper zeker voorgevoel had van
de moeilijkheden, welke dit leerstuk in de toekomst
zou opleveren, toen hij den term „algemeene genade”
inruilde tegen „gemeene gratie”. Misschien zou het
verhelderend werken, indien men, in plaats van „ge-
nade”, „lankmoedigheid” gebruikte. Toch mag het
genadebegrip hier niet losgelaten. Calvin is daarin
voorgegaan.

In een Amerikaansch blad lezen wij, dat Kuyper
ten opzichte van de gemeene gratie een genie was,
dat een genie schept en dat hij daarom dit leer-
stuk heeft geschapen.

Dit gaat echter veel te ver.

Ook voor ons was Kuyper een genie.

Maar dat hij de waarheid der algemeene genade
zou hebben ontdekt is in strijd met de historie.

Kuyper heeft ongetwijfeld deze leer in den nieu-
wen tijd weer met macht op den voorgrond ge-
steld, het stof van eeuwen er af geblazen en bre-
der dan iemand vóór hem uitgewerkt.

Toch komt aan Calvin de eer toe de Schrift-
openbaring op dit punt het eerst tot heldere be-
zinning te hebben gebracht en niet zóó, dat men
er bij hem naar zoeken moet, maar zóó, dat het
dadelijk in het oog springt.

Bij hem vormt deze leer een wezenlijk bestand-
deel van zijn theologie.

Hij maakt er zich niet met eenige zinsneden
van af, maar handelt er uitvoerig over.

Bavinck verwijst in zijn oratie over dit onder-
werp veelvuldig naar Calvin.

Toch is hij in zijn verwijzingen nog niet vol-
ledig.

Calvin heeft er nog meer over geschreven.

Bijna alle elementen, welke Kuyper in zijn om-

vangrijk werk noemt, vindt men reeds bij Cal-
vin terug.

De konsekventie van de loochening der gemeene
gratie werd dan ook door sommige broeders in
Amerika niet voldoende doorzien.

Zij willen die konsekventie niet aanvaarden.
Daarvoor zijn ze te goed Gereformeerd.

Maar dan dienen ze ook te bedenken, dat de
loochening van dit leerstuk met de grondgedachte
dier Reformatie, welke in Calvin haar voorganger
eert, ten eenenmale strijdt.

Men kan niet zeggen: ik ben het in deze met
Calvin niet eens.

Dat kan men op tal van andere punten wel.
Geen enkel Gereformeerde neemt b.v. Calvin's
exegese in alle deelen meer voor zijn rekening.
Maar hier staat de zaak anders.

De leer der algemeene genade behoort tot de
fundamenten van het Calvinisme.

Men kan deze leer niet stelselmatig verwerpen
en Calvinist blijven.

Tusschen beide is een onlosmakelijk verband.

Zoodra onze broeders aan de overzijde dit ver-
band inzien, zullen zij ongetwijfeld hun loochening
herroepen.

Maar om dit verband in te zien is studie van
Calvin's werken en met name van zijn Institutie,
noodig.

Hier kan natuurlijk van een gedetailleerde uit-
eenzetting van Calvin's gedachten te dezen op-
zichte geen sprake zijn.

Dit zou op zichzelf een aparte artikelenreeks
vorderen. En dan nog wel een reeks, die min-
stens gedurende een half jaar moest voortgezet.

Wij raken hier dan ook slechts enkele punten
aan, die meer rechtstreeksch verband houden met
het doel dezer artikelen.

En dan waarschuwen we reeds, dat men niet
onze dogmatische terminologie op Calvin moet toe-
passen.

Anders verstaat men hem verkeerd.

In het tweede boek van zijn Institutie (hoofd-
stuk II § 17), onderscheidt hij in de algemeene
genade (welke hij daar niet gratia communis,
maar gratia generalis heet), nog een bijzon-
dere genade (gratia specialis). Het uitgangspunt

voor de algemeene genade is bij hem steeds het
licht des verstands, dat de natuurlijke mensch on-
danks de zonde heeft behouden. Wel zijn, zoo
zegt hij, sommige menschen van hun geboorte af

idiot en achterlijk, maar dat gebrek verduistert
de algemeene genade Gods niet. En dan vraagt
hij verder, vanwaar het komt, dat de een meer
in verstandelijke gaven uitblinkt dan de ander.

Dat schrijft hij toe aan bijzondere genade Gods,
die uitblinkt in de algemeene natuur.

Onder algemeene genade begrijpt hij alzoo het
goede, dat aan alle menschen gelijkelijk geschonken
wordt, bijzondere genade de hoogere mate van na-
tuurlijke gaven, aan verschillende menschen ver-
leend.

Daarnaast spreekt hij ook van een bijzondere
genade, welke alleen het deel is der uitverkore-
nen. Zoo b.v. in hetzelfde hoofdstuk § 6. Daar
betoogt hij, dat de mensch door zijn vijen wil
geen goede werken kan doen, tenzij hij door ge-
nade geholpen wordt en wel door de bijzondere
genade, waarmee alleen de uitverkorenen door de
wedergeboorte worden begiftigd.

Men houde hierbij in het oog, dat Calvin's In-
stitutie geen wetenschappelijke dogmatiek is en dat
derhalve niet mag worden verlangd, dat daarin
naar wetenschappelijke definitieering wordt gestreefd.

Ook willen wij hier geen poging wagen om voor
deze begrippen van Calvin dogmatische benamingen
uit te denken.

Wij willen slechts een eenvoudig schema geven
van Calvin's onderscheidingen.

En dan kan men het zóó uitdrukken.

Hij neemt aan:

1. een algemeene algemeene genade.
2. een bijzondere algemeene genade.
3. een algemeene bijzondere genade.
4. een bijzondere bijzondere genade.

Voor dit laatste zullen wij nu maar geen be-
wijsplaatsen bijbrengen. Ieder vat, wat hiermee is
bedoeld. Alle kinderen Gods ontvangen het heil
in Christus. Maar aan den een worden ook daarbij
meer talenten toevertrouwd dan aan den ander.

Breed is alzoo Calvin's genadebegrip. Bij de
algemeene genade wijdt hij uit over wetenschap,
kunst, zedelijkheid, staatsleven enz.

En wat hij in dat genadebegrip opneemt?
Wat voor hem genade in den ruimsten zin is?

Hij omschrijft dat op velerlei manier. Maar vooral
is zij voor hem dat, wat niet aan de menselijke
natuur op zichzelf is verbonden, maar door aan-
houdende tusschenkomst van God wordt uitgestort.
Of ook de goederen, die God aan de menselijke
natuur heeft gelaten, nadat zij van het ware goed
is beroofd.

Die algemeene genade te minachten acht hij een
ernstig kwaad. Hij noemt het grove ondankbaar-
heid. Wie er zich aan schuldig maakt wordt zelfs
door heidensche dichters en wijsgeeren beschaamd
gemaakt. Ja, hij doet den Heiligen Geest smaadh-
heid aan (hoofdstuk II § 15).

De Werkmeester der algemeene genade is voor

hem niemand anders dan de Heilige Geest. Men
mag, zoo betoogt hij, om het werk des Geestes in
de uitverkorenen, dat in de overige menschen niet
vergeten (hoofdstuk II § 16).

Als bron der algemeene genade noemt hij zoo-
wel de mildheid (liberalitas) als het welbehagen
(benevolentia) Gods.

Beweren Amerikaansche broeders, dat natuur-
lijke zegeningen, welke ook de ongeloovigen ont-
vangen, strekken tot hun verderf, gansch anders
oordeelt Calvin. De gaven der algemeene genade
brengen het menschelek geslacht een algemeen
voordeel (publicum bonum). Dit voordeel is echter
slechts tijdelijk, niet eeuwig. Maar het wordt daarom
nog niet in een oordeel veranderd.

Door die algemeene genade betoogt (refraenat)
God de verkeerdheid (perversitatem) der mensche-
lijke natuur, opdat ze niet uitbreekt tot daad.

Zoo handhaaft Calvin uitdrukkelijk het genade-
karakter der lankmoedigheid Gods over de gan-
sche wereld.

Hij beperkt het genadebegrip niet tot de ver-
lossing in Christus geschonken. Van Christus maakt
hij zelfs bij de algemeene genade geen melding.
Want — wij herhalen — het is geen genade tot
zaligheid.

Deze leer der algemeene genade bepaalt Calvin's
wereldbeschouwing, welke in al zijn geschriften
uitkomt.

Nooit heeft hij zichzelf daarin weersproken, maar
bleef zich steeds gelijk.

Dat is ook de wereldbeschouwing der Gerefor-
meerden geworden.

Heel de historie van het Calvinisme wordt een
raadset, zoo men de leer der algemeene genade als
iets bijkomstigs beschouwt, dat men evengoed kan
looslaten.

— Prof. Is. van Dijk.

Dezer dagen overleed de oud-Hoogheeraar Prof.
Is. van Dijk, een van de mannen der ethische
richting, die ons nog het naast stonden.

Hoewel anders over het dogma denkend dan wij,
waardeerde hij het toch en nam het zelfs tegen
Von Harnack in bescherming.

Zijn hart ging uit naar de mystiek. Thomas à
Kempis en Pascal waren zijn lievelingsschrijvers.

Wij betreuren het, dat het type dier Ethischen
meer en meer uitsterft.

Het heengaan van den fijnzinnigen Van Dijk is
metterdaad een verlies ook voor ons.

Hij vormde door zijn vrome, echt-christelijke per-
soonlijkheid nog een hand met hen, die wij ondanks
hun afwijking als onze broeders beschouwen.

Hij hield de verschuiving naar links nog tegen.
Waar zulken wegvallen, vreezen wij.

— Tiendaagsche veldtocht.

Onder predikanten worden de dagen, welke aan-
vangen met den Zondag vóór Kerstmis en ein-
digen met den Nieuwjaarsmorgen weleens de Tien-
daagsche veldtocht genoemd.

Een benaming, welke de gemeente ook weleens
mag hooren.

Hoeveel gemeentelieden denken erover na, wat
die dagen van den predikant vergen?

En hoeveelen, die er over nadenken en mede-
lijdend aan hun nieuwjaarswenschen toevoegen:
„drukke dagen, dominee, u zult wel blij zijn, dat
ze weer achter u liggen”, steken een vinger uit
om hierin verbetering te brengen?

Want verbetering moet er heusch komen.
't Is waar, onze predikanten klagen niet.

En zij hebben gelijk.

Maar misschien mag ik het wel voor hen doen.
Ik heb op dit gebied ook eenige ervaring ach-
ter mij.

En dan kan ik wel vertellen, dat ik deze dagen
steeds met zeker onlustgevoel zag naderen.

Niet, omdat ik niet graag preekte. Integendeel.
Niet, omdat ik het Kerstfeest niet heerlijk vond.

Het tegenovergestelde was het geval.

Niet, omdat ik het beklagde, dat anderen rus-
tig konden genieten en ik mij dikwijls de nood-
zakelijkste rust moest ontzeggen. Wie zulke of-
fers niet wil brengen, moet het predikant niet
begeren.

Maar omdat ik mij ten slotte soms machine-
voelde worden.

Het preeken werd op den duur een beetje me-
chanisch en dat kan ik voor mijn geweten met
het brengen van de goede tijding des Konings niet
overeen brengen.

Niet zoo zelden had ik dan ook voor mijzelf
meer aan de voorbereiding tot de prediking, dan
aan de prediking zelf.

En dat mag immers niet!

Dat was maar niet iets persoonlijks van mij.

Ik ken predikanten van zwakker gestel, die het
nog kwader hadden te verantwoorden.

Die na „de tiendaagsche veldtocht” overver-
moed waren en zich niet berstende hoofdpijn te
bed moesten begeven.

Ook sterkeren, die het elkander bekennen: „ik
ben dood-op.”

Men denke over den arbeid dier dagen, niet
gering.

Klaagde Kuyper in zijn predikantentijd eens, dat
twee doorwrochte predikaties op één Zondag voor